

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

ปัจจุบันสภาพของการศึกษาได้ถูกคุกคามอย่างรุนแรงจากโลกที่เปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน เกิดกระแสการยุบรวม การยกเลิก การใช้มาตรา 44 ของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีในการเข้าควบคุมและกำกับสถาบันการศึกษาหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เป็นต้น มหาวิทยาลัยมหาสารคามเองก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน เช่น จำนวนนักศึกษาหลายสาขาวิชาที่ลดลง จำนวนหลักสูตรที่ปิดให้บริการหรือที่กำลังเป็นประเด็นคือจะการยุบคณะ บางคณะที่ไม่มีจำนวนนักศึกษาเพียงพอ

นับเป็นระยะเวลา 20 ปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้จัดทำโครงการจัดตั้งคณะเภสัชศาสตร์ขึ้นในสังกัดคณะวิทยาศาสตร์ การดำเนินงานในระยะแรกเป็นการเตรียมความพร้อมด้านอาจารย์ ด้วยการคัดเลือกบุคคลเข้ารับทุนศึกษาต่อในระดับปริญญาโทและเอก ปีพ.ศ. 2541 มหาวิทยาลัยมหาสารคามและ กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดทำข้อตกลงความร่วมมือ จัดการศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต โดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของโครงการจัดตั้ง คณะเภสัชศาสตร์ ทำให้พันธกิจของโครงการมีขอบเขตความรับผิดชอบ 2 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาเภสัชศาสตร์และสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ จึงมีการเปลี่ยนชื่อโครงการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพันธกิจที่เพิ่มขึ้น เป็น

โครงการ จัดตั้งคณะเภสัชศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 สภามหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีมติให้จัดตั้งคณะเภสัชศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพขึ้นเป็นหน่วยงานภายใน มหาวิทยาลัย นับเป็นคณะเภสัชศาสตร์ ลำดับที่ 12 ของประเทศไทย และเป็นลำดับที่ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2541-2544 เปิดสอนระดับปริญญาตรีและปีการศึกษา 2545 ได้เปิดหลักสูตรใหม่เพิ่มขึ้นอีก 2 หลักสูตร ระดับปริญญาตรี ได้แก่ หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ต่อเนื่อง 2 ปี ระดับปริญญาโท ได้แก่ หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะจึงมีขอบเขตความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นเป็น 3 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาเภสัชศาสตร์ สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ และสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ในเดือนสิงหาคม 2546 มีการแยกสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ออกไปจัดตั้งเป็นคณะสาธารณสุขศาสตร์ ในเดือนมกราคม 2547 มีการย้ายสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ออกไปสังกัดคณะแพทยศาสตร์ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2548 สภามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ปรับปรุงระเบียบและเปลี่ยนชื่อคณะเภสัชศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็น คณะเภสัชศาสตร์ เรียกชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า The Faculty of Pharmacy

ซึ่งจากการประชุมเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2558 (9/2558) มีประเด็นที่ประธานแจ้งให้ทราบว่า มีความต้องการพัฒนาแหล่งฝึก ต้องการผลักดันให้นิสิตฝึกงานอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนาแหล่งฝึก มีการปรับแผนงบประมาณ ระดับการประกันคุณภาพคณะได้ 2.35 อยู่ในระดับปรับปรุง หรือ มีประเด็นเกี่ยวกับการแถลงข่าวเกี่ยวกับสรรพคุณของยาที่สามารถรักษาโรคสะกดเงิน โฆษณา เกินจริง และให้ข้อมูลที่ผิดถูกต้องแก่สาธารณะชน ประชาชนทั่วไป และผิดกฎหมาย มติที่

ประชุม ให้ทำหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงทางวิชาการและข้อเสนอแนะที่ถูกต้องแก่สาธารณชน และประชาชนทั่วไป และมีประเด็นที่จะนำสู่การพัฒนาคณะเภสัชศาสตร์ เพื่อให้บรรลุพันธกิจที่กำหนดไว้ (รายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานคณะเภสัชศาสตร์ครั้งที่ 9/2558)

ด้วยนโยบายเพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์ พันธกิจ โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามและแผนพัฒนาอุดมศึกษาแห่งชาติจึงกำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้ จัดการศึกษา ส่งเสริม และพัฒนาวิชาการในด้านเภสัชศาสตร์เพื่อการผลิต และพัฒนาเภสัชกรที่มีคุณภาพและคุณธรรม วิจัย และพัฒนาภูมิปัญญาไทย ให้มีความสามารถเชิงการแข่งขัน เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ให้บริการความรู้และวิชาการสู่สังคมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดและพัฒนาระบบการบริหารจัดการของคณะฯ ให้มีประสิทธิภาพ มีอิสระและคล่องตัวในการดำเนินงาน ปรัชญา รอบรู้เรื่องยา นำประชาสร้างสุขภาพ ปณิธาน ผลิตบัณฑิตให้รอบรู้เรื่องยาและสุขภาพ เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม และพัฒนางานวิจัยด้านเภสัชศาสตร์ วิสัยทัศน์ ที่ว่า สร้างเภสัชกรคุณภาพคู่คุณธรรม เชี่ยวชาญบริหารทางเภสัชกรรม นำสมัย ร่วมสร้างเสริมสุขภาพชุมชนให้ก้าวไกล สร้างสรรค์งานวิจัยสมุนไพรและยาสู่สากล พันธกิจ ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพในสาขาเภสัชศาสตร์ และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม วิจัยทางเภสัชศาสตร์ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการสร้างสุขภาพแก่ประชาชนและสังคม ให้บริการชุมชนด้านสุขภาพ และส่งเสริมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ ยุทธศาสตร์คณะ คือ พัฒนาหลักสูตรของคณะเภสัชศาสตร์ ให้ตอบสนองความต้องการของประเทศและมีมาตรฐานระดับสากล จัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถบูรณาการความรู้และทักษะปฏิบัติงาน

วิชาชีพเภสัชกรรม พัฒนานิสิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเน้นคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ พัฒนาแหล่งฝึกและสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานวิชาชีพเภสัชกรรมให้ได้มาตรฐาน พัฒนางานวิจัยเชิงบูรณาการ ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง และต่อยอดภูมิปัญญาไทยสู่สากล พัฒนางานบริการวิชาการนำความรู้สู่ชุมชนทำนุบำรุง สนับสนุน และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม ส่งเสริมกระบวนการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบบริหาร ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และบุคลากรให้มีคุณภาพและคุณธรรม และสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อยกระดับคณะเข้าสู่สากล คณะได้ดำเนินการตามนโยบาย พันธกิจตลอดระยะเวลา ได้บริหารองค์การ ผลิตภัณฑ์ มหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงของการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ทำให้การดำเนินพันธกิจของคณะเภสัชศาสตร์ มีความยุ่งยาก ซับซ้อนและต้องการความรวดเร็วที่แม่นยำเป็นอย่างมาก และจากการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐตามการรับรู้ของบุคลากรในหน่วยงานระดับเขต กระทรวงสาธารณสุข (ทิพย์วรรณ จุมแพง และคณะ, 2555, น. 39-51) และเอกสาร ต่าง ๆ ทั้งทางทฤษฎี แนวคิด วิชาการ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่ามีสิ่งใดบ้างที่จะทำให้เกิด การพัฒนาของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อความอยู่รอดขององค์การ ให้สอดคล้องกับพันธกิจที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับตลาดแรงงานและสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เพราะคณะเภสัชศาสตร์เป็นหน่วยงานที่ให้บริการการศึกษาเพื่อพัฒนาคน สังคมและประเทศชาติ

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาตามพันธกิจคณะ
เภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาตามพันธกิจคณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาตามพันธกิจคณะเภสัช
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการเสริมสร้างการพัฒนาตามพันธ
กิจคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.3 สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาตามพันธกิจคณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยรวม อยู่ในระดับสูง อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ด้านขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาตามพันธกิจคณะ
เภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี
เกี่ยวกับองค์การ การพัฒนา ยุทธศาสตร์ และพันธกิจ
ของนักวิชาการและคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 72 คน และนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 635 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 707 คน (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2559)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยวิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของประชากรตามสูตรของ (Yamane, 1973, p. 727) จำนวน 256 คน

3. ด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยที่มีผล จำนวน 9 ด้าน

3.1.1 นโยบาย

3.1.2 ทรัพยากร

3.1.3 ผู้นำ

3.1.4 บุคลากร

3.1.5 นวัตกรรม

3.1.6 การเมือง

3.1.7 เศรษฐกิจ

3.1.8 สังคม

3.1.9 เทคโนโลยี

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การพัฒนาตามพันธกิจของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประกอบด้วย

3.2.1 ด้านผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพในสาขาเภสัชศาสตร์ และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

3.2.2 ด้านวิจัยทางเภสัชศาสตร์ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการสร้างสุขภาวะ แก่ประชาชนและสังคม

3.2.3 ด้านให้บริการชุมชนด้านสุขภาพ

3.2.4 ด้านส่งเสริมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ

4. ด้านพื้นที่การวิจัย

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

5. ด้านระยะเวลาในการวิจัย

เดือน พฤศจิกายน-ธันวาคม 2559

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 ปัจจัยที่มีผล หมายถึง สิ่งต่างที่มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาองค์การ ที่เรียกว่าคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งในการพัฒนาองค์การ ในที่นี้ ประกอบด้วย 10 ปัจจัย ดังนี้

1.5.1.1 ปัจจัยนโยบาย หมายถึง ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตรของคณะเภสัชศาสตร์ ให้ตอบสนองความต้องการของประเทศและมีมาตรฐานระดับสากล จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถบูรณาการความรู้และทักษะปฏิบัติงานวิชาชีพเภสัชกรรม พัฒนานิสิต ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเน้นคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ พัฒนาแหล่งฝึกและสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานวิชาชีพเภสัชกรรมให้ได้มาตรฐาน พัฒนางานวิจัยเชิงบูรณาการ ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง และต่อยอดภูมิปัญญาไทยสู่สากล พัฒนางานบริการวิชาการ นำความรู้สู่ชุมชน ทำนุบำรุง สนับสนุน และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม ส่งเสริม

กระบวนการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบบริหาร ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และบุคลากรให้มีคุณภาพและคุณธรรม และสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อยกระดับคณะเข้าสู่สากล

1.5.1.2 ปัจจัยทรัพยากร หมายถึง การจัดการทรัพยากรในการบริหารจัดการและดำเนินการ เช่น คน วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เวลา งบประมาณ เป็นต้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.5.1.3 ปัจจัยผู้นำ หมายถึง บุคคลที่เป็นหัวหน้าหรือผู้นำกลุ่ม หน่วยงาน องค์กร ในการนำดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.5.1.4 ปัจจัยบุคลากร หมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่และนิสัยของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่จะต้องปฏิบัติ ดำเนินกิจกรรม ให้ความร่วมมือ ประสานงานหรือเป็นส่วนหนึ่งในกลไกของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.5.1.5 ปัจจัยนิสิตคณะ หมายถึง องค์กรประกอบความรู้ความสามารถที่สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.5.1.6 ปัจจัยการเมือง หมายถึง อำนาจ ความขัดแย้ง ผลประโยชน์ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่กระทบต่อนโยบายจากภายในองค์กรที่เป็นคณะ มหาวิทยาลัย และรัฐบาล

1.5.1.7 ปัจจัยเศรษฐกิจ หมายถึง ระบบ กลไก โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่กระทบ ต่อนโยบาย

1.5.1.8 ปัจจัยสังคม หมายถึง การรวมกลุ่มคน องค์กร วัฒนธรรม ประเพณี แนวปทัสถาน ค่านิยม ความเชื่อของสังคมไทย นิสิต องค์กรต่าง ๆ

1.5.1.9 ปัจจัยเทคโนโลยี หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีผลต่อ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม เช่น การสื่อสาร การใช้อินเทอร์เน็ต สังคมเน็ตเวิร์คต่าง ๆ เป็นต้น

1.5.2 การพัฒนา หมายถึง การทำให้ดีขึ้น เจริญขึ้น ก่อให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ในทิศทางดีขึ้นกว่าเดิมที่เป็นอยู่

1.5.3 การพัฒนาตามพันธกิจ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หมายถึง การทำให้ดีขึ้น เจริญขึ้นตามพันธกิจที่กำหนดไว้ของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประกอบด้วย

1.5.3.1 ด้านผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพในสาขาเภสัชศาสตร์ และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หมายถึง การดำเนินการกระบวนการรับ พัฒนา เรียนรู้ และทำให้บัณฑิตสำเร็จของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.5.3.2 ด้านวิจัยทางเภสัชศาสตร์ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการสร้างสุขภาวะแก่ประชาชนและสังคม หมายถึง การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับวิจัย แล้วนำความรู้ที่ได้จากงานวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ประชาชน

1.5.3.3 ด้านให้บริการชุมชนด้านสุขภาพ หมายถึง การให้บริการวิชาการ งานวิจัย หรืออื่น ๆ เกี่ยวกับสุขภาพในชุมชน

1.5.3.4 ด้านส่งเสริมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องสุขภาพอนามัย

1.5.4 บุคลากร หมายถึง อาจารย์ พนักงานวิชาการ เจ้าหน้าที่สายสนับสนุน เจ้าหน้าที่โรงงานฟาร์มแคร์ฯ และเจ้าหน้าที่ร้านยามหาวิทยาลัย ของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.5.5 นิสิต หมายถึง ผู้ที่เป็นเรียนและมีสถานะปกติของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.5.6 คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หมายถึง
หน่วยงานระดับคณะที่จัดตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.
2542 เป็นหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1.6.1 ได้ทราบข้อมูลและข้อเสนอแนะระดับปัจจัยที่มีผล ระดับ
การพัฒนาตามพันธกิจ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาตามพันธกิจ
และข้อเสนอแนะการเสริมสร้างการพัฒนาตามพันธกิจคณะเภสัช
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.6.2 ข้อเสนอแนะที่ได้สามารถนำไปวางแผนบริหารพัฒนา
คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม